

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Шатрави Сергія Олександровича – на дисертацію Мунтяна Сергія Миколайовича «Адміністративно-правові засади запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки», поданого на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність дослідження проблематики запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки обумовлена тим, що розробка потужної системи економічної безпеки на всіх рівнях дає можливість уникнути негативних наслідків відкритості національної економіки, забезпечити її конкурентоспроможність, захистити національного товаровиробника та ефективно взаємодіяти з міжнародними фінансовими та економічними структурами. За час становлення незалежності України більшості структурних змін у державному управлінні був притаманний безсистемний, спонтанний характер, науково обґрунтована структурна перебудова економіки майже не проводилася. Держава втратила за цей період значну частину свого виробничого потенціалу, майже половина її економіки стала тіньовою. Водночас чимало країн світу показали не лише високі і сталі темпи розвитку виробництва й зовнішнього ринку, а й здатність формувати інструменти стосовно цілеспрямованості нейтралізації негативних явищ на випадок їх виникнення в зовнішньоекономічній діяльності або, іншими словами, уміння застосовувати спеціальні методи управління, аби забезпечити стабільну економічну безпеку держави. У зв'язку з цим важливого значення набуває вироблення, з використання інструментарію науки адміністративного права, ефективної державної політики у сфері запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки.

З огляду на наведене обрана тема дисертаційного дослідження Мунтяном Сергієм Миколайовичем є надзвичайно актуальною, як з теоретичної, так і з практичної точок зору.

Методологічні засади дослідження свідчать про належне володіння дисертантом загальними та спеціальними методами наукового пізнання, системний підхід щодо вирішення завдань, поставлених у роботі. Було використано ряд методів, характерних для наукових робіт з юридичних наук: компаративістський підхід, структурно-функціональний та логіко-семантичний аналіз, догматичний метод, формально-юридичний і системний методи, методи класифікації та групування, аналізу і синтезу, герменевтичний підхід тощо. Методи і прийоми доречно використані для формулювання авторських дефініцій, обґрунтування запропонованих висновків та рекомендацій щодо внесення змін до чинного адміністративного законодавства, що регламентує процедурну складову запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна. Наукові положення, рекомендації та висновки дослідження, проведеного С.М. Мунтяном є належним чином обґрунтованими та достовірними, оскільки обумовлені використанням об'єктивних даних про стан організації та функціонування суб'єктів запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки – Бюро економічної безпеки України та відображають сучасний стан національного законодавства, яке регулює публічно-правові відносини, які виникають в процесі застосування превентивних і примусових заходів щодо запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки органами (підрозділами) Бюро економічної безпеки України; базуються на останніх наукових дослідженнях у галузі адміністративного права, теорії права і управління; враховують практичні результати діяльності Бюро економічної безпеки України тощо.

Наукова новизна одержаних результатів визначається сучасною постановкою проблеми, так і застосуванням відповідного теоретико-методологічного апарату та практики реалізації норм чинного адміністративного законодавства. Робота є першою спробою на науковому

рівні підняти питання, пов'язані з потребою сучасного переосмислення особливостей публічно-правової діяльності щодо запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки з метою формулювання нової моделі та правового інструментарію, здатного ефективно протистояти новим викликам і загрозам економічній безпеці.

З урахуванням сучасних підходів, наявних у юридичній науці, С.М. Мунтян формулює основні параметри проблеми, яка вирішується у дисертаційній праці, та концептуальні засади її розв'язання, а також спрямовує одержані результати на розробку питань, які пов'язані із забезпеченням основних прав та свобод людини й громадянина та національних економічних інтересів держави.

Здобувачем доведено, що запобігання та протидія правопорушенням у сфері економічної безпеки як об'єкт адміністративно-правового дослідження є доволі складним і багатоаспектним явищем, пов'язаним з функціонуванням найрізноманітніших суспільних відносин, у межах яких уповноважені державою суб'єкти здійснюють діяльність, спрямовану на недопущення прояву потенційних зовнішніх і внутрішніх загроз в економічній сфері, а також щодо подолання негативних наслідків, що настали внаслідок реальної реалізації таких загроз. При цьому діяльність уповноважених суб'єктів як із запобігання, так і з протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки має взаємопов'язаний характер, обумовлює й органічно продовжує дію одна одної. З урахуванням чого під запобіганням і протидією правопорушенням у сфері економічної безпеки, дисертантом запропоновано розуміти визначену на нормативно-правовому рівні сукупність дій уповноважених державою суб'єктів, спрямованих на недопущення вчинення будь-якого роду правопорушень у сфері функціонування економічного сектору держави, здійснення реагування на потенційні та реальні загрози даному сектору, що можуть мати як зовнішній, так і внутрішній прояв, усунення та подолання негативних наслідків у разі вчинення правопорушень у цій сфері, що здійснюється задля забезпечення належного стану національних економічних

інтересів держави (с. 30-46).

Доцільно підтримати позицію дисертанта, що ризики економічної безпеці України є складним та багатоаспектним явищем, яке залежить як від об'єктивних, так і суб'єктивних факторів. В умовах правового режиму воєнного стану, що запроваджений внаслідок збройної агресії проти нашої держави, такі ризики набувають найбільш небезпечного характеру, що знаходить свій прояв і в їх численності (с. 54). Слушною є запропонована наукова класифікація ризиків економічної безпеці України за наступними критеріями: 1) сфера їх прояву: виробничі; демографічні; енергетичні; зовнішньоекономічні; інвестиційно-інноваційні; макроекономічні; продовольчі; соціальні; фінансові; 2) ступінь прояву: незначні; небезпечні; особливо небезпечні; 3) дія в часі: короткострокові; середньострокові; довгострокові; 4) походження: внутрішні та зовнішні (с. 54-55).

Обґрунтовано висновок, що уповноважені державою суб'єкти виконують значну кількість завдань щодо запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки, які розподілені в три групи: 1) загальні завдання; 2) спеціальні завдання; 3) завдання, що виконують окремі суб'єкти запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки (с. 99).

Особлива увага приділена певним напрямкам діяльності уповноважених державою суб'єктів щодо запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки, серед яких найголовнішими є: запобігання та протидія корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням; запобігання та протидія запобігання та протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом; запобігання та протидія правопорушенням у сфері публічних закупівель; запобігання та протидія контрабанді (с. 100).

Здобувачем зроблена спроба представити систему суб'єктів запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки, що становить: 1) загальнодержавні суб'єкти; 2) органи судової влади; 3) правоохоронні органи зі спеціальним правовим статусом; 4) центральні органи виконавчої влади. Здійснено аналіз правового статусу представників кожної групи суб'єктів

запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки (с. 113-131).

Визначено, що провідним суб'єктом запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки є БЕБ України з огляду на ряд обставин, а саме: правовий статус як суб'єкта запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки визначено на рівні окремого спеціального закону України; протидія та запобігання правопорушенням у сфері економічної безпеки є основним напрямом його діяльності; проведення оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування кримінальних правопорушень в цьому напрямку є основними функціями даного суб'єкта; діяльність БЕБ України щодо запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки спрямовується та координується безпосередньо Кабінетом Міністрів України; на рівні спеціального закону України закріплені гарантії незалежності БЕБ України як суб'єкта запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки (с. 132).

Зроблено висновок, що уповноважені державою суб'єкти у межах діяльності щодо запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки задля здійснення регулюючого впливу на дані суспільні відносини користуються найрізноманітнішим адміністративно-правовим інструментарієм, застосування якого має юридично значущі наслідки (с. 152).

Дисертантом доведено, що адміністративно-правові інструменти запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки уповноваженими державою суб'єктами реалізуються в межах численних адміністративно-правових процедур. Дисертантом було здійснено наукову класифікацію адміністративно-правових процедур за наступними критеріями: 1) наслідків їх реалізації – правотворчі та процедури правозастосування; 2) напрямку їх реалізації – контрольно-наглядові, регулятивні, дозвільні, реєстраційні, юрисдикційні; 3) напрямку забезпечення – кадрове, матеріально-фінансове, інформаційне забезпечення; 4) кількості суб'єктів їх здійснення – одноособові та ті, що здійснюються у межах взаємодії (с. 169).

Результати проведеного дослідження дозволили дисертанту виокремити особливості взаємодії суб'єктів запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки: вона має наслідком підвищення ефективності діяльності суб'єктів такої взаємодії; спрямована як на забезпечення національних інтересів взагалі, національних економічних інтересів зокрема; відбувається в межах діяльності численних суб'єктів, які мають різносторонній правовий статус; потребує ефективної координації спільних зусиль; може здійснюватися як на національному, так і міжнародному рівнях (с. 187).

Дисертантом наголошено, що необхідною умовою належного функціонування суспільних відносин у сфері забезпечення національних економічних інтересів, запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки є розвиток адміністративного законодавства в частині удосконалення виявлення та усунення ризиків економічній безпеці. (с. 201).

Положення наукової новизни можуть бути використані для проведення наукових досліджень, удосконалення законодавства, що регламентують особливості діяльності Бюро економічної безпеки України щодо запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки.

Повнота викладення основних результатів дисертації в наукових фахових виданнях. Основні результати дослідження викладено в п'яти наукових статтях, опублікованих у наукових фахових юридичних виданнях України та у наукових виданнях інших держав, трьох тезах доповідей і повідомлень на конференціях.

Дисертаційне дослідження виконане автором самостійно, сформульовані в ньому положення, висновки та пропозиції обґрунтовані на основі особистих досліджень та практичної діяльності автора. На використані для аргументації власних положень і висновків напрацювання інших вчених обов'язково робилися посилання. Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації.

Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до вимог МОН України. Встановлюючи значущість для науки і практики результатів

дослідження, проведеного С.М. Мунтяном, варто вказати, що воно вирішує наукову задачу, пов'язану із розробкою ефективної процедурної моделі запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки. Наведені в роботі пропозиції можуть слугувати удосконаленню законодавства України, особливо тієї його частини, яка стосується удосконалення виявлення та усунення ризиків економічній безпеці та дозволять покращити процедури застосування превентивних і примусових заходів щодо запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки органами (підрозділами) Бюро економічної безпеки України.

Дискусійні положення дисертаційного дослідження. Безумовно позитивно оцінюючи дисертацію Мунтяна Сергія Миколайовича є положення, які сприймаються неоднозначно, видаються суперечливими або потребують додаткового обґрунтування.

1. У підрозділі 2.2 «Адміністративно-правові інструменти запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки» дисертант серед основних інструментів запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки виокремлює в якості самостійних такі правові інструменти як: акти-плани та акти-дії. Зазначена позиція потребує додаткового обґрунтування, оскільки останні затверджуються відповідними адміністративними актами (наказами, розпорядженнями, рішеннями), що в деякій мірі позбавляє їх самостійності.

2. У розділі 2 автор розглядає систему суб'єктів запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки, в той же час у 3 розділі охарактеризовує особливості взаємодії окремих суб'єктів запобігання та протидія правопорушенням у сфері економічної безпеки. У той же час, поза увагою автора залишилися питання взаємодії органів місцевого самоврядування з державними суб'єктами запобігання та протидія правопорушенням у сфері економічної безпеки.

3. У підрозділі 3.2 дисертант робить висновок, що розвиток адміністративного законодавства в частині удосконалення виявлення та

усунення ризиків економічній безпеці має бути здійснено шляхом імплементація в національне законодавство визнаних світових стандартів виявлення та усунення ризиків економічній безпеці. Під час публічного захисту доречним було почути більш детальнішу позицію дисертанта з цього приводу.

4. Пропозиції і рекомендації дисертанта були б більш презентабельними, а висновки – переконливішими, якби дисертант зміни до адміністративного законодавства в частині виявлення та усунення ризиків в економічній безпеці виклав окремо в додатках до дисертаційної роботи.

Зазначене не впливає на позитивну оцінку виконаної роботи, підкреслює її новаторський характер та складність предмету наукового дослідження.

Загальний висновок – дисертація Мунтяна Сергія Миколайовича «Адміністративно-правові засади запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки» є завершеною самостійною працею, в якій отримано ряд нових науково обґрунтованих теоретичних результатів, що в сукупності вирішують важливе наукове завдання щодо визначення адміністративно-правових засад запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки та має значення для розвитку науки адміністративного права. Вона відповідає вимогам постанови Кабінету Міністрів України «Про порядок присудження наукових ступенів» від 24 липня 2013 року № 567 щодо кандидатських дисертацій, а її автор – Мунтян Сергій Миколайович – заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:
завідувач науково-дослідної лабораторії
з проблем досудового розслідування
Харківського національного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

Сергій ШАТРАВА